

**РОБОЧА ГРУПА З РОЗРОБКИ НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ
ЛІСОВОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ**

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЛІСОВОЇ
СЕРТИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ ЗА СХЕМОЮ FSC**

Київ – 2017

Рекомендації розроблено робочою групою з розробки національних стандартів лісової сертифікації для України у квітні 2016 р. (протокол №5 від 06.04.2017 р.) у складі: Волосянчук Роман Тарасович (НУО «Дунайсько-Карпатська програма»), Станкевич-Волосянчук Оксана Ігорівна (Регіональне молодіжне екологічне об'єднання «ЕКОСФЕРА»), Тищенко Володимир Миколайович (НУО «Західноукраїнське орнітологічне товариство»), Гоцуляк Дмитро Степанович (державне підприємство «Тетерівське лісове господарство»), Деречинський Руслан Йосипович (асоціація «Всеукраїнська організація деревообробної промисловості»), Морозюк Ольга Валеріївна (відокремлений підрозділ НУБіП України «Боярська лісова дослідна станція»), Кривов'язий Степан Йосипович (Центральний комітет професійної спілки працівників лісового господарства України), Поліщук Олександр Петрович (державне підприємство «Український центр підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів лісового господарства «Укрцентркадриліс»), Соловій Ігор Павлович (НУО «Товариство «Зелений Хрест»).

Рекомендації призначені для лісовласників та лісокористувачів, а також інших зацікавлених сторін у процесі лісової сертифікації. Рекомендації можуть бути використані при підготовці і підвищенні кваліфікації фахівців лісового господарства в навчальних закладах лісового профілю.

Рекомендації затверджені на засіданні Науково-технічної ради Державного агентства лісових ресурсів України 21 вересня 2017 року (протокол №4).

За додатковою інформацією звертатися у Національне представництво FSC в Україні за адресою: Україна, м. Київ, вул. Генерала Родимцева, 19, офіс 116; телефон: +38 044 223-68-45; електронна адреса: info@fsc.org.ua

ЗМІСТ

	Стр.
1. Загальні положення.....	4
2. Організаційна структура та функції лісової сертифікації в Україні.....	4
3. Організація лісової сертифікації.....	5
4. Загальний порядок здійснення робіт із лісової сертифікації.....	6
5. Особливості лісової сертифікації за дотримання вимог щодо постачання контрольованої деревини.....	8

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Метою лісової сертифікації є досягнення і підтримання такого рівня ведення лісового господарства, який дає змогу забезпечувати економічно, екологічно й соціально збалансоване управління лісами та лісокористування на основі відповідних міжнародних вимог (стандартів).

1.2. Лісова сертифікація ґрунтується на законах України «Про стандартизацію» і «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» та враховує вимоги стандартів Міжнародної організації стандартизації, міжнародної схеми лісової сертифікації Forest Stewardship Council (FSC) – Лісової опікунської ради (ЛОР).

1.3. В основу вимог щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку покладено норми Лісового кодексу України, законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд», «Про екологічну мережу України» та ін., міжнародних конвенцій і угод, нормативно-правових актів України з питань ведення лісового господарства та охорони навколишнього природного середовища, міжнародних, національних, регіональних та інших стандартів, принципів і критеріїв ЛОР, а також цих Рекомендацій.

1.4. Основними завданнями у сфері лісової сертифікації є:

- організація ведення лісового господарства відповідно до визначених міжнародних вимог щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку;
- запобігання скороченню та виснаженню лісових ресурсів і пов'язаних із ними корисних властивостей лісів;
- удосконалення технологічних, технічних, організаційних та управлінських рішень, спрямованих на підвищення продукуючої та відтворювальної здатності лісів, збереження біологічного різноманіття, постійного та безперервного користування лісовими ресурсами, посилення середовищевірних та захисних функцій лісів;
- підвищення конкурентоспроможності лісової продукції, сприяння її просуванню на зовнішньому та внутрішньому ринках через документальне підтвердження її походження з лісів, господарювання в яких здійснюють на засадах сталого розвитку;
- інформування широкого кола зацікавлених осіб про рівень ведення економічно, екологічно і соціально збалансованого лісового господарства;
- запобігання проникненню на ринок незаконно добутої деревини та інших лісових ресурсів;
- усунення торговельних бар'єрів у торгівлі лісовими продуктами та запобігання виникненню нових;
- виконання міжнародних зобов'язань України щодо ведення лісового господарства та лісокористування на засадах сталого розвитку.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ЛІСОВОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Враховуючи поширення в Україні лісової сертифікації за схемою ЛОР, організаційна структура лісової сертифікації охоплює: Лісову опікунську раду; Міжнародний акредитаційний центр (Accreditation Services International, ASI); робочу групу з розробки національних стандартів лісової сертифікації для України; національне представництво ЛОР; акредитовані органи сертифікації; центри підготовки кадрів.

2.2. До функцій **Лісової опікунської ради** належать встановлення та ухвалення міжнародних стандартів і організаційно-методичних документів, які, зокрема, регламентують усі аспекти лісової сертифікації: Принципів і Критеріїв ЛОР як фундаменту системи вимог щодо ведення лісового господарства і лісокористування; вимог щодо розроблення стандартів ведення лісового господарства і лісокористування на національному та регіональному рівнях; регламентація сертифікаційних процедур; надання прав на маркування і використання логотипа ЛОР тощо.

2.3. **Міжнародний акредитаційний центр (МАЦ)** – організація, яка здійснює акредитацію органів сертифікації та забезпечує оцінку і контроль їхньої діяльності.

2.4. **Робоча група з розробки національних стандартів лісової сертифікації для України** – добровільне об'єднання зацікавлених сторін, яке забезпечує розробку і схвалення FSC національного стандарту системи ведення лісового господарства для України, інтерпретацію і адаптацію стандартів ЛОР. Створюється згідно зі встановленими ЛОР правилами і процедурами та координується представником ЛОР в Україні.

2.5. **Акредитований орган сертифікації (АОС)** – організація (як резидент, так і нерезидент України), яка акредитована в цій сфері діяльності МАЦ, має статус юридичної особи, не залежить від заявника, споживача та інших зацікавлених у лісовій сертифікації сторін, має у своєму складі експертів-аудиторів із відповідною кваліфікацією та досвідом роботи.

2.6. Основними функціями акредитованого органу сертифікації є:

- організація і здійснення процедур лісової сертифікації відповідно до затверджених ЛОР стандартів ведення лісового господарства та лісокористування на засадах сталого розвитку і встановлених ЛОР процедур;
- підготовка офіційних звітів та надання інформації про результати сертифікації;
- контроль дотримання вимог лісової сертифікації, використання лісового сертифіката та торгового знака лісової сертифікації;
- підготовка та підвищення кваліфікації експертів-аудиторів у сфері лісової сертифікації.

2.7. Підготовку, перепідготовку кадрів у сфері лісової сертифікації, підвищення їхньої кваліфікації здійснюють у спеціалізованих центрах. Основною функцією таких центрів є організація і проведення підготовки та підвищення кваліфікації кадрів лісового господарства з питань лісової сертифікації та експертів-аудиторів.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІСОВОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ

3.1. Під час проведення лісової сертифікації здійснюють оцінку відповідності системи ведення лісового господарства і походження лісової продукції та продуктів її переробки встановленим вимогам.

3.2. Лісову сертифікацію здійснюють за ініціативою юридичних та фізичних осіб на добровільній основі шляхом оформлення договору між заявником і АОС.

3.3. Безпосередніми учасниками сертифікації є:

- акредитовані органи сертифікації;
- акредитовані експерти-аудитори;
- утримувачі лісових сертифікатів.

3.4. Торговий знак лісової сертифікації у формі логотипа застосовують для маркування лісопродукції та продукції її переробки на готовій продукції, супровідній документації відповідно до вимог стандарту FSC-STD-50-001.

3.5. Передбачено такий розподіл відповідальності між учасниками сертифікації:

- утримувач лісового сертифіката відповідає за забезпечення відповідності системи ведення лісового господарства та походження лісової продукції вимогам законодавства, стандартам управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку, іншим нормативним документам, а також за правильність використання торгового знака лісової сертифікації (логотипа);
- АОС відповідають за правильність застосування стандартів управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку та процедур встановлення відповідності.

3.6. Утримувач лісового сертифіката має право маркувати лісову продукцію, вироби з неї, а також тару (упаковку), товаросупровідну та іншу документацію торговим знаком лісової сертифікації після отримання відповідного дозволу.

3.7. Під час проведення лісової сертифікації забезпечують конфіденційність інформації, яка становить комерційну таємницю. Конфіденційність інформації не поширюється на випадки, коли продукція або виробництво загрожують життю і здоров'ю людей, їхньому майну та навколишньому середовищу.

3.8. Витрати на проведення лісової сертифікації оплачує заявник на договірній основі.

3.9. Заявник може звернутись до консультантів з метою підготовки до лісової сертифікації. АОС не можуть надавати консультаційні послуги заявникові на отримання сертифіката.

3.10. Об'єктами лісової сертифікації є:

- сукупність управлінських, організаційних і технологічних процесів під час лісовідновлення і лісорозведення, охорони і відтворення лісів, рубок формування та оздоровлення лісів й інших заходів, збереження біологічного різноманіття, загального та спеціального користування лісовими ресурсами, забезпечення продукування лісами корисних властивостей, інших видів використання земельних ділянок лісового фонду (мисливство, рекреація тощо), що об'єднані за господарськими та іншими ознаками в межах одного (під час індивідуальної сертифікації) або декількох (під час групової або множинної сертифікації) постійних лісокористувачів або їхніх структурних підрозділів;
- управлінські, організаційні та технологічні процеси проходження від лісозаготівельника до кінцевого споживача деревини, інших продуктів лісу або виробів, які повністю чи частково виготовлені з їхнім використанням.

3.11. Перелік об'єктів лісової сертифікації дозволено переглядати і доповнювати залежно від процесів розвитку лісової сертифікації.

4. ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ РОБІТ ІЗ ЛІСОВОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ

4.1. Роботи з оцінки відповідності системи ведення лісового господарства стандартам управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку здійснюються у такому порядку:

- подання заявником запиту;
- укладання договору;
- проведення попередньої оцінки;
- розгляд аудитором управлінської документації підприємства до початку його відвідування (необов'язково);
- проведення основної оцінки або щорічної наглядової перевірки (підсумковий документ – звіт);

- прийняття акредитованим органом сертифікації рішення про видавання або відхилення сертифіката;
- незалежна експертиза звіту з основної оцінки або щорічної наглядової перевірки;
- видавання сертифіката і його реєстрація.

4.2. Заявник подає оформлений відповідним чином запит до АОС на проведення лісової сертифікації. Якщо заявником є державне лісогосподарське підприємство (група підприємств), запит має бути доступним декільком органам сертифікації задля створення конкурентних засад.

4.3. Після розгляду запиту орган сертифікації та заявник укладають договір про надання послуг з питань лісової сертифікації.

4.4. На початковому етапі сертифікаційних робіт, як правило, здійснюють попередню оцінку відповідності системи ведення лісового господарства та готовності до проведення сертифікаційних процедур. Вона є обов'язковою за наявності на підприємстві лісів високої охоронної цінності (ЛВОЦ). За підсумками попередньої оцінки готують звіт із пропозиціями продовжити сертифікаційні процедури або перенести їх на пізніший термін із метою усунення виявлених невідповідностей.

4.5. Ключовим етапом проведення сертифікаційних процедур є основна оцінка. Її проводять з метою встановлення рівня відповідності ведення лісового господарства вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. До початку основної оцінки (до приїзду команди аудиторів) підприємство може надати провідному аудитору найважливіші документи для ознайомлення з особливостями управлінських процесів та планування заходів *.

Під час основної оцінки група аудиторів-експертів здійснює консультації з широким колом зацікавлених сторін для адаптації, за необхідності, відповідних вимог (стандартів) до соціальних, економічних та екологічних умов ведення лісового господарства та оцінки врахування їхніх інтересів у процесі господарської діяльності заявника. За підсумками основної оцінки група аудиторів-експертів готує офіційний звіт, на підставі якого орган сертифікації приймає рішення про видавання або відхилення запиту на отримання сертифіката. У разі відмови у звіті наводять обґрунтування відмови й подають перелік виявлених невідповідностей.

Перед остаточним затвердженням звіту його проект надсилають підприємству для ознайомлення і коментарів. Після отримання зворотної відповіді АОС розглядає коментарі, коригує звіт або / та надає письмове обґрунтування причин у разі відмови вносити зміни і надсилає їх разом із кінцевим варіантом звіту підприємству.

4.6. Орган сертифікації відповідає за прийняття рішень щодо видавання сертифіката відповідності після додаткового аудиту або на підставі взятих заявником зобов'язань про усунення виявлених невідповідностей впродовж обумовленого часу, але не пізніше терміну наглядового аудиту.

4.7. Щодо тієї частини невідповідностей, які належать до компетенції підприємства, вживають управлінських, організаційних та інших заходів з метою їх усунення. Ті зауваження, виконання яких належить до компетенції інших суб'єктів лісових відносин, вирішують за погодженням сторін. Перелік невідповідностей, усунення яких може суперечити чинному законодавству, передають на розгляд центрального органу виконавчої влади у сфері лісового господарства та робочої групи з розробки національних стандартів лісової сертифікації для України.

Заявник бере на себе добровільні зобов'язання щодо дотримання вимог лісової сертифікації, які перевищують вимоги національного законодавства, але не суперечать їм.

* Ця процедура є доцільною, якщо попередню оцінку не проводили або з моменту її проведення на підприємстві відбулись значні зміни.

4.8. Через кожні п'ять років після проведення основного аудиту проводять ресертифікаційні основні оцінки (аудити).

4.9. У проміжку між основними аудитами щорічно проводять наглядові перевірки (контрольні аудити), щоб упевнитися у дотриманні встановлених вимог (стандартів) ведення лісового господарства та лісокористування на засадах сталого розвитку та виконанні заходів, необхідних для усунення виявлених раніше невідповідностей.

4.10. Якщо підприємство не погоджується з результатами аудиту, воно може у письмовій формі подати свої претензії або коментарі акредитованому органу сертифікації впродовж обумовленого у договорі терміну (зазвичай протягом 10 днів). За результатами аналізу поданих підприємством претензій (коментарів) АОС має у письмовій формі надати зворотну відповідь (зазвичай впродовж 5 днів).

Якщо підприємство незадоволене отриманою відповіддю, воно може діяти надалі відповідно до процедур оскарження рішень у системі ЛОР.

5. ОСОБЛИВОСТІ ЛІСОВОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ЗА ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЩОДО ПОСТАЧАННЯ КОНТРОЛЬОВАНОЇ ДЕРЕВИНИ

5.1. Контрольована деревина – деревина, яку при надходженні від постачальника (лісогосподарського підприємства) оцінюють як таку, що не належить до таких категорій: незаконно заготовлена деревина; деревина, заготовлена з порушенням традиційних прав та прав людини; деревина з лісів, у яких особливі цінності для збереження опиняються під загрозою через господарську діяльність; деревина з лісів, які перетворюються на плантації та категорії земель нелісогосподарського призначення; деревина з лісів, в яких вирощують генетично модифіковані дерева.

5.2. Підприємство, сертифіковане за стандартом ланцюга постачання (FSC-STD-40-004), може закуповувати деревину від несертифікованих постачальників для виготовлення продукції з певними видами заяви.

5.3. Постачальник та субпостачальник, які бажають співпрацювати з підприємством, мають надати декларацію про походження деревини і дотримання вимог стандарту (FSC-STD-40-005) контрольованої деревини. Декларація передбачає можливість проведення верифікаційних аудитів, зокрема, ознайомлення з документами, натурну перевірку лісогосподарської діяльності та опитування персоналу й зацікавлених сторін. Аудит не може передбачати надання конфіденційної і таємної інформації.

5.4. Підприємство розробляє систему належної перевірки, у т. ч. здійснює оцінку ризиків походження деревини та ланцюга постачання і розробляє заходи щодо їх мінімізації.

5.5. Підприємство щороку здійснює верифікаційні аудити постачальників відповідно до вимог стандарту (FSC-STD-40-005). При цьому постачальника і субпостачальника попереджають про аудити не пізніше ніж за тиждень до їх проведення.

5.6. Верифікаційні аудити дозволено проводити за участю та з відповідним доступом до інформації представників АОС і МАЦ.